

Motion till riksdagen

1988/89:N323

av Inger Schörling m. fl. (mp)

Inrättande av lokala näringslivsfonder (närfonder)

För att komma till rätta med såväl miljöförstöring, energi- och naturresurs-slöseri, sårbarhet i samhället som en rad sociala problem krävs en övergång till ett decentraliserat, överblickbart och småskaligt samhälle.

För att lyckas med uppbyggnaden av en decentraliserad och småskalig samhällsstruktur i hela landet med regional balans, minskad sårbarhet och ökad självtillit krävs att den ekonomiska verksamheten inriktas på detta.

För att detta skall kunna ske krävs en förnyelse av det småskaliga och lokala näringslivet och att det får konkurrera på förmånliga villkor med dagens storskaliga näringsliv och dess alltmer anonyma ägande. Som ett led i detta föreslår miljöpartiet de gröna att lokala näringslivsfonder (NÄRFONDER) inrättas i varje kommun.

Lokala näringslivsfonder (NÄRFONDER)

Närfonderna skall ses som ett viktigt instrument för att stoppa den regionala utarmningen, minska sårbarheten och transportberoendet samt öka självförsörjningen och självtilliten. Närfonderna skall *både* vara till nytta för de lokala företag som redan finns *och* ge fler människor möjligheter att starta egen verksamhet – enskilt eller ännu hellre i kooperativ.

Närfonderna skall ge människor ökade möjligheter att utveckla sin positiva företagsamhet tillsammans med andra och, inte minst, ge människor förtroende att ta ansvar.

Nytt småskaligt näringsliv

Närfonderna skall verka för ett decentraliserat och allsidigt näringsliv med inriktning på lokal tillverkning och lokala tjänster för främst lokala och regionala behov och därmed för minskad sårbarhet, ökad självtillit och miljövänlig produktion. Bl.a. skall närfonderna kunna:

- stödja ett lokalt näringsliv som ökar den lokala och regionala självförsörjningen av energi (t.ex. kooperativ för solvärmeteknik, vätgasprojekt, distributionsföretag för hantering av biomassa och sorterat hushållsavfall till biogasanläggningar);
- stödja igångsättandet av inhemsk textiltillverkning baserad på lokala råvaror – ull, lin och rayon – i viss omfattning;
- ge stöd inom ramen för eko-kommunprojekt;
- stödja lokala uppfinnarföreningar och medverka till att praktiska försöksprojekt startas som komplement till utredningar;

- stödja småskalig och mångfaldig lokal livsmedelsindustri, t.ex. lokala bagerier, mejerier, kvarnar, slakterier; samt
- ge stöd till t.ex. arbetskooperativ inom vård, undervisning eller omsorg, t.ex. förskolor med alternativ pedagogik. Stödet kan ses som ett sätt att ge projekt som inte syftar till personlig vinst möjlighet att växa.

Mot. 1988/89
N323

Mångfald i decentraliserad ägarstruktur

Närfonderna skall kunna ge och förmedla råd och stöd både till dem som redan driver småskaliga företag och till dem som vill starta eget gärna tillsammans med andra. Närfonderna skall också hjälpa anställda som vill ta över ägandet av sitt företag om och när det skall säljas eller läggas ner. Miljöpartiet föreslår också att anställda ges lagstadgad rätt till förköpsrätt av sitt företag när detta skall säljas eller läggas ner (enligt samma princip som kommuner har förköpsrätt när fastighet skall säljas).

Syftet är alltså att allt fler företag skall ägas lokalt av dem som själva arbetar i företaget. På detta sätt motverkas maktkoncentration och företagsammanslagningar. Även när bolag säljer dotterbolag skall förköpsregeln gälla, vilket bl.a. innebär att de multinationella företagens makt och inflytande kommer att minska.

Rådgivande och finansiell funktion

Närfonderna har två funktioner: rådgivande och finansiell. Dessa bör skiljas åt för att sökande inte skall hamna i en beroendesituation till sina rådgivare med risk för minskad öppenhet.

Närfondernas rådgivande funktion skall ses som en kunskaps- och erfarenhetsbank som ger och förmedlar råd, vägledning och hjälp både med egna och inlånade eller inhyrda experter – i första hand från det lokala näringslivet.

Närfondernas finansiella funktion skall *dels* förmedla lån från konventionella finansieringskällor eller etiska finansieringskällor (t.ex. JAK-banken), *dels* gå i borgen, ge räntebidrag och lågräntelån samt satsa riskkapital.

Finansiering av närfonderna

Varje närfond behöver finansiering *dels* för sin löpande verksamhet, *dels* för att bygga upp *finansieringsfonder* för sin finansiella funktion.

Finansieringsfonderna kan byggas upp på olika sätt: *I första hand* genom att de regionala löntagarfonderna avvecklas och en stor del av deras tillgångar, förslagsvis 10 miljarder kronor, fördelas mellan närfonderna som grundplåt till deras finansieringsfonder.

I andra hand – för att närfondernas finansiella funktion skall komma igång även om avvecklingen av löntagarfonderna dröjer – skall närfonderna ges rätt till räntefria lån i riksbanken eller från riksgäldskontoret.

Den fortsatta tillförseln av medel för att vid behov täcka eventuella förluster och öka fondernas finansieringskapacitet kan ske genom beskattning av företag, i första hand genom att till närfonderna överföra statens inkomster av vinstdelningsskatten som nu går till de regionala löntagarfonderna.

Sådan vinstbeskattning kan också användas för att finansiera närfondernas löpande verksamhet: att ge och förmedla råd och kontakter och bidra till samhällsnyttiga projekt.

Principen är alltså att det gamla storskaliga näringslivet skall vara med att betala en strukturomvandling till förmån för ett nytt resursbevarande lokalt baserat näringsliv i närsamhället.

Fördelning mellan närfonderna

Närfonderna skall fungera som regionalpolitiska instrument för att decentralisera den ekonomiska verksamheten, minska sårbarheten och öka den regionala och lokala självförsörjningen.

De gemensamma intäkterna till närfonderna skall därför fördelas till varje enskild fond med hänsyn till antalet kommuninnevånare, kommunens geografiska läge samt arbetsmarknads- och regionalpolitiska aspekter.

Val till styrelse

Styrelsen för den lokala näringslivsfonden, närfonden, utses av kommunens innevånare genom personval.

Som sakkunniga bör representanter för de lokala småföretagarna, lokala uppfinnarföreningar, miljörelsen och det lokala bankväsendet ingå i styrelsen.

Närfondernas inverkan

Närfonderna kommer att ha inverkan på hela samhällsbyggandet, t.ex. när det gäller:

- regionalpolitik
- energipolitik
- miljöpolitik
- jordbruks- och skogs politik
- säkerhets- och försvarspolitik
- socialpolitik.

Regionalpolitiska aspekter: Närfonderna skall medverka till att det lokala ägandet kan behållas, till att resurser flyttas över från överhettade områden till svaga regioner samt till att den lokala självförsörjningen av basförodenheter kan öka.

Energiolitiska aspekter: Dagens storskaliga näringsliv har ett gigantiskt transportbehov, vilket leder till stora energiförluster. Lokal och regional energiförsörjning kan underlättas genom närfonderna.

Miljöpolitiska aspekter: Transportberoendet kan minskas. Idag fortsätter det istället att växa, vilket leder till ökad miljöförstöring (ca 70% av kväveoxiderna härrör från transportsektorn, ozonbildningen på marknivå beror till stor del på transporter, koldioxidproblemet hänger till stor del samman med förbränningen av fossila bränslen från transportsektorn).

Jord- och skogsbruksaspekter: Genom närfonderna kan en frigörelseprocess komma igång inom jordbruket så att mångfalden kan återskapas när det gäller mejerier, slakterier etc.

Säkerhets- och försvarspolitiska aspekter: Med närfonderna minskar sårbarheten i samhället. Den lokala och regionala självtilliten ökar vilket stärker totalförsvaret.

Mot. 1988/89
N323

Socialpolitiska aspekter: Den regionala obalansen har inneburit stora folkomflyttningar, ökad maktkoncentration samt att familje- och vänskapsband upplöses. Långa resor och mycket tid i bilköer till och från arbetsplatser innebär att arbetsdagarna blir långa och att barnen drabbas.

Ett fungerande närsamhälle skulle på ett annat sätt än idag kunna ta tillvara människors kreativitet och ansvarskänsla – men detta kräver ett lokalt fungerande näringsliv där gemenskap och känsla får utrymme.

Försöksverksamhet

Miljöpartiet de gröna anser att försök med närfonder med rådgivande och finansiell funktion enligt ovan bör genomföras under en treårsperiod och påbörjas redan 1990 i minst fyra kommuner med olika näringslivsförutsättningar. Två av dessa kommuner bör vara glesbygdskommuner. Denna försöksverksamhet bör utformas så att man får underlag för utformning av fortsatt närfondsverksamhet i alla kommuner. Försöksverksamheten bör bekostas av staten, och riksdagen bör bevilja anslag till detta. För första årets försöksverksamhet i de fyra kommunerna erfordras 11 milj.kr.

Förslag till riktlinjer för denna försöksverksamhet och hur den skall utvärderas och följas upp bör utarbetas så att valet av försökskommuner kan göras senast i juni i år. Representanter för de berörda i de utvalda försökskommunerna bör medverka i framtagandet av de slutgiltiga riktlinjerna, som kan variera från kommun till kommun med hänsyn till deras lokala förutsättningar.

En utredning bör tillsättas med uppdrag att följa och utvärdera försöksverksamheten och lägga fram förslag till verksamhet med närfonder i alla kommuner. För utarbetande av riktlinjer och för den föreslagna utredningens första år erfordras ett anslag på 1,5 milj.kr.

Vi föreslår att ett nytt anslag B 11 inrättas under 12:e huvudtiteln (industridepartementet) för försöksverksamhet med närfonder och att riksdagen beviljar 12,5 milj.kr. för budgetåret 1989/90 varav 1,5 milj.kr. för utarbetande av riktlinjer och påbörjande av en utredning enligt ovan och 11 milj.kr. för själva försöksverksamheten.

Hemställan

Med hänvisning till ovanstående hemställer vi

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om närfonder och försöksverksamhet med närfonder,
2. att riksdagen under 12:e huvudtiteln inrättar ett nytt anslag B 11 för försöksverksamhet med närfonder och beviljar 12,5 milj.kr. för första årets försöksverksamhet, inklusive utrednings- och uppföljningsarbete, enligt vad som anförts i motionen,
3. att riksdagen begär att regeringen låter utarbeta förslag till

lagändringar och nya lagar som behövs för att kunna inrätta och driva
närfonder i hela landet med statligt stöd enligt vad som anförts i
motionen,

Mot. 1988/89
N323

[att riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till
avveckling av de regionala löntagarfonderna så att tio miljarder
kronor av deras tillgångar fördelas till närfondernas finansieringsfon-
der enligt vad som anförts i motionen.¹]

Stockholm den 19 januari 1989

Inger Schörling (mp)

Lars Norberg (mp)

Birger Schlaug (mp)

Claes Roxbergh (mp)

Anna Horn af Rantzien (mp)

¹ 1988/89:Fi217

